

## **Referat af møde i Det Nationale Bioøkonomipanel d. 23. oktober 2014 hos DONG, Nesa Allé 1, 2820 Gentofte, fra kl. 12:00 – 17:00**

### **Tema: Bæredygtighed, væsentlige EU-processer for den danske bioøkonomi, årsplan for 2015**

**Deltagere:** Jette Petersen, formand, Anne Grete Holmsgaard, BioRefining Alliance, Morten Gylling, KU, Mette Termansen, AU, Lene Lange, AAU, Lars Porskjær Christensen, SDU, Jesper Lund-Larsen, 3F, Christian Ege, Det Økologiske Råd, Jacob Fjalland, WWF, Susanne Herfelt, Danmarks Naturfredningsforening, Klaus K. Nielsen, DLF Trifolium, Niels Henriksen, DONG (substitut for Lykke Mulvad Jeppesen, Kim G. Knudsen, Haldor Topsøe (fra kl. 14:30 var Kresten Egeblad substitut), Asbjørn Børsting, DLG, Anders Kristoffersen, Novozymes (substitut for Johan Mogensen), Jens Dandanell Petersen, DI, Niels Peter Nørring, Landbrug og Fødevarer (substitut for Jan Mousing), Tanja B. Olesen, Dansk Skovforening (substitut for Jan Søndergaard), Kristoffer Bøttzauw, Energistyrelsen, Martin Madsen, Erhvervs- og Vækstministeriet.

**Afbud:** Henrik Brask Pedersen, Region Midtjylland, Lisbeth Iversen, Region Sjælland, Claus Torp, Miljøministeriet, Hans Müller Pedersen, Styrelsen for Forskning og Innovation, Jeanett Vikkelsøe, Marius Pedersen A/S, Henriette Øllgaard, Chr. Hansen, Anne S. Meyer, DTU,

#### **Dagsorden**

- **Velkomst ved DONG**
- **Indledende bemærkninger ved formand Jette Petersen**
- **Bæredygtighed**
- **EU-katalog**
- **Årsplan for 2015**
- **Evt.**

**Velkomst ved Senior Director Frederico Castelli, leder af strategiafdelingen for Dong Energy biomasseaktiviteter.**

#### **Indledende bemærkninger ved formand Jette Petersen**

Fmd. Jette Petersen indledte mødet med at konstatere, at der havde været mange afbud forud for mødet.

Videre nævnte fmd., at panelet siden sidste møde, har præsteret en udtalelse. Det er der grund til at anerkende. Hun tilføjede endvidere, at udtalelsen på nuværende tidspunkt er ved at blive oversat til engelsk.

Fmd. spurgte panelmedlemmerne, om de har oplevet reaktioner på udtalelsen. Der er nogle af panelmedlemmerne som har udtalt sig til Mandag Morgen.

Lene Lange havde holdt en præsentation i Sverige. Der har været interesse omkring udtalelsen både i Sverige og Norge. Tilbage meldinger fra flere sider i Danmark har gået på, at udtalelsen ikke var

særlig konkret. Men det hænger måske sammen med, at man ikke har betragtet udtalelsen i sammenhæng med appendikset (værdikædeskemaet der fulgte med offentliggørelse af udtalelsen). Det kan evt. være en god idé at knytte udtalelse og appendiks tættere sammen – trods det, at det bliver lidt tungere. Det er noget kommunikationsteknisk, som panelet kan have in mente fremadrettet.

Fmd. orienterede om, at fødevareministeren som opfølgning på udtalelsen har besluttet at igangsætte et ”bøvletjek”. Bøvletjekket skal finde de regler, der er for snørklede eller unødvendige, og som bremser udviklingen af bioøkonomien i Danmark. Fmd. fortalte desuden, at panelets medlemmer vil blive inddraget i processen.

Ydermere oplyste fmd., at hun den 8.-9. oktober havde deltaget i Bioeconomy Stakeholders Conference i Torino, hvilket havde givet et fint indtryk af, hvilken dagsorden der er ude i Europa. Oplæggene var dog af svingende kvalitet, men de danske oplæg var blandt de bedste. Endvidere havde fmd. snakket med sekretariatschefen for det tyske bioøkonomipanel, som udtrykte interesse for at samarbejde med panelet. Sekretariatschefen kommer til Danmark i december, hvor han bl.a. vil mødes med det tværministerielle sekretariat.

Martin Madsen fra Erhvervs- og Vækstministeriet (EVM) fortalte, at ministeriet har nedsat en task force til at afdække, hvor virksomheder oplever de største reguleringsmæssige barrierer for øget ressourceeffektivitet. Task forcen skal komme med forslag til regelforenklinger og er nedsat som led i strategien ”Danmark som produktionsland”. Task forcen kommer til at køre frem til udgangen af 2017. Task forcen vil lave mere dybdegående analyser af udvalgte områder. Bioøkonomipanelet har mulighed for at føde forslag ind til task forcen. Det kan fx være EU-lovgivning, der kan være en barriere. EVM er kontaktindgangen til task forcen.

### **Bæredygtighed**

Fmd. nævnte, at der på sidste møde blev talt om, at panelmedlemmerne gerne ville drøfte bæredygtighed, og hvordan panelet forstår bæredygtighed. Derfor er bæredygtighed blevet sat på dagsordenen. Diskussionerne om bæredygtighed skal munde ud i et fælles fakta-ark, som sekretariatet vil udsende efter mødet i en revideret version.

Herefter gav fmd. ordet til de tre oplægsholdere og tre opponenter:

#### *Oplæg og opponeringer:*

- Miljø og klima  
10 minutters oplæg v. Jacob Fjalland fra WWF, 5 minutters opponering v. Asbjørn Børsting, DLG.
- Sociale forhold  
10 minutters oplæg v. Jesper Lund-Larsen fra 3F, 5 minutters opponering v. Karin Klitgaard, Miljøpolitisk chef i DI.
- Økonomi  
10 minutters oplæg v. Niels Henriksen, DONG, 5 minutters opponering v. Christian Ege, Det Økologiske Råd.

## Diskussion

Fmd. åbnede debatten med at afklare, at formålet med øvelsen var at få en bedre forståelsesramme, og at fakta-arket om bæredygtighed ville blive tilpasset på baggrund af debatten.

Indledningsvist blev det påpeget, at det i fakta-arket er vigtigt at klargøre, at al menneskelig aktivitet har en effekt på jordens ressourcer, således at man ikke får det indtryk, at det kun drejer sig om påvirkningen vedrørende biomasse.

En anden pointe, der blev nævnt var, at man teknisk kan fremstille næsten alt, hvad man ønsker ud fra biomasse, men at den væsentligste udfordring er rentabiliteten.

Der er store potentialer i biomasse, som rækker ud over anvendelse som brændsel. Det er vigtigt, at ressourceudnyttelsen forbedres. Monokultur er det mest indgribende i forhold til biodiversitet. Det er således vigtigt, at jorden ikke udpines, når der produceres biomasse.

Der blev også rejst et spørgsmål om, hvorvidt panelet skal operere med et parameter inden for bæredygtighed, der handler om ressourceetik. Knappe ressourcer skal anvendes klogt. Det etiske perspektiv skal ses i forhold til de kommende generationer. Man skal således ikke ødelægge produktionsgrundlaget for de kommende generationer.

Det er vigtigt at få taget diskussionerne om, hvor biomassen skal komme fra, og hvordan vi prioriterer.

Flere var enige i, at det er en central opgave, hvordan man får mest ud af den allerede opdyrkede jord. Hvis man dyrker på nye måder kan man få mere ud af afgrøderne. Kort sagt mere business og mere bæredygtighed. Ny forskning fra Aarhus Universitet viser, at hvis man omlægger dyrkningen og dyrker med sædskifte, herunder med mere græs, kan forureningen halveres. Hvis man kan få ligeså meget foder ud af grøn biomasse som ved f.eks. at dyrke en hektar med korn, så har man ganske enkelt gjort det bedre i og med, at biomassen tilmed kan anvendes til biokemikalier, materialer mv.

Herudover blev det fremhævet, at det er vigtigt, at man ikke tænker Danmark isoleret set i fakta-arket, og at det globale mangler i arket. Man skal passe på ikke kun at tænke i afgiftssiden, for der er også andre drivere som f.eks. iblandingskrav på brændstofsiden.

Det blev nævnt, at der kan være en tendens til, at man har en problematiserende tilgang til området - i stedet for en løsningsorienteret tilgang. Det er vigtigt også at fremhæve positive aspekter. I de tre oplæg var der også positive aspekter nævnt – bl.a. på den sociale side, f.eks. hvad angår arbejdstagernes muligheder for at få job i landdistrikterne. Her er der positive muligheder med bioraffinaderierne, som kan skaffe arbejdspladser til folk med korte og mellemlange uddannelser. Der er både fordele og ulemper inden for alle tre områder.

I diskussionen blev det pointeret, at den animalske del mangler i fakta-arket. Økologien er ikke et færdigt koncept, der løser alle problemer. Særligt ikke, hvis der sker en stigende produktion af animalske produkter. En stigende global efterspørgsel efter animalske produkter, vil i fremtiden øge ressourcebelastningen markant, så der kan være behov for at nedbringe forbruget generelt set.

Det blev endvidere nævnt, at hvis panelet skal forholde sig til en økologisk ressourcemæssig tankegang, så er det ikke ligegyldigt, om råvarer til økologisk produktion hentes på den anden side af kloden. Det blev dog udfordret af andre, der påpegede, at i en samlet LCA fylder den internationale skibstransport meget lidt. Det er dog centralt at tænke i, hvordan de ressourcer, vi har, udnyttes mere optimalt.

I det primære landbrug er jordkvaliteten noget, der fokuseres meget på, og det er et emne, der forskes meget i. Afvejningen af den langsigtede ressourceomkostning er et centralt spørgsmål.

I forlængelse heraf blev det understreget, at jorden ikke skal støvsuges for halm. Det blev fremført at der ikke er noget problem her - at ud af de tilgængelige ca. 5 mio. tons halm i Danmark kan man uden skade bruge ekstra 1,5 mio. tons, udover hvad der allerede anvendes i dag. Heroverfor blev fremført, at dette nok er korrekt generelt set, men at der særligt i områder med få dyr skal ske kompenserende foranstaltninger, f.eks. dyrkning af efterafgrøder, for at undgå reduceret kulstofindhold i jorden.

Et vigtigt pejlemærke for arbejdet med at fremme bioøkonomien er, at det skal bidrage til at nedbringe Danmarks "carbon footprint". Samtidig skal det ske på en måde, som sikrer, at omkostningerne bliver realistiske, således at f.eks. biobaserede produkter har en reel chance for at komme ud på markedet. Det kan være den pragmatiske ramme, som panelet kan arbejde indenfor.

Der blev efterspurgt et "proteinregnestykke", som kan kaste lys over import-eksport-balancen.

Allersidst blev det bemærket i diskussionen, at det af kommissoriet fremgår, at Danmark skal blive "et vækstcenter inden for viden, teknologi og produktion" samtidig med, at bæredygtigheden fremmes. Der mangler positiv gejst i fakta-arket med hensyn til, at bioøkonomien kan bidrage til at skabe vækst og udvikling.

Fmd. konkluderede, at panelet i sit arbejde skal have fokus på nye værdikæder, potentialer og effekter. Og at der i kommissoriet står, at panelet skal arbejde med bæredygtighed. Fmd. takkede for de gode inputs, og konstaterede, at fakta-arket vil blive uddybet med flere af de benefits, der er ved arbejdet med bæredygtighed. Fmd. afsluttede dagsordenspunktet ved at sige, at fakta-arket skrives færdigt og sendes rundt i panelet med henblik på godkendelse.

## **EU-katalog**

Jette indledte kort med en beskrivelse af, at dette tema er på programmet pga. opfordringer fra flere panelmedlemmer under panelmødet i august, og at der på baggrund af inputs fra mange forskellige panelmedlemmer var blevet udarbejdet et bruttokatalog, der blev rundsendt inden mødet. Med henblik på yderligere prioritering af de væsentligste EU-processer blev der på baggrund af de 5 barrierer, der blev præsenteret i panelets første udtalelse (september 2014), gennemført gruppearbejde i panelet (5 grupper). Gruppearbejdet blev faciliteret af Kasper Westphal Pedersen fra Operate.

Inden gruppearbejdet fremlagde ministerielle repræsentanter meget kort, hvilke EU-processer i bruttokataloget de hver især lagde størst vægt på.

Der blev efter gruppearbejdet afrapportering i plenum nedsat en arbejdsgruppe bestående af Lene Lange, Niels Peter Nørring og Anders Lyngaa Kristoffersen. Denne arbejdsgruppe skal – serviceret

af sekretariatet – udarbejde kort følgetekst samt udkast til et prioriteret EU-katalog med ca. 8 EU-processer, som danske aktører bør fokusere på for at fremme bioøkonomien. Dette forslag vil blive sendt til panelet senest den 1. december 2014, med henblik på endelig godkendelse fra panelet inden 15. december 2014.

### **Årsplan for 2015**

Der var opbakning til det udsendte forslag til årsplan for 2015, hvor man vil tage udgangspunkt i gule værdikæder på mødet d. 24. februar 2015, grønne værdikæder til mødet d. 27. maj 2015 og fokus på blå værdikæder til mødet d. 28. oktober 2015. Der blev dog rejst et ønske om, hvorvidt det er muligt at inkludere et fokus på affald på et tidspunkt i løbet af 2015. Formanden lovede, at sekretariatet vil overveje, om der er muligheder for også at få denne dimension med, men understregede samtidig, at det er yderst vigtigt at fokusere indsatsen, og at der vil være temaer, som vi først kan tage fat på i 2016.

Der blev nedsat en arbejdsgruppe, der skal hjælpe sekretariatet med at forberede panelmødet i februar 2015. Arbejdsgruppen består af Asbjørn Børsting, Anne Grete Holmsgaard, Jesper Lund-Larsen og Morten Gylling. Det blev besluttet, at det kommende panelmøde skal fokusere på nye værdikæder for halm og andre celluloseholdige biprodukter. Leverancen for dette panelmøde forventes at være et fakta-ark med fokus på effekter og rationale, herunder gennem opstilling af business cases, og med konkrete indspil til, hvor der bør sættes ind fra regeringens side (samt muligvis bidrage til at inspirere taskforcen om ressourceeffektivitet). Mødeprogrammet skal fokusere både på de langsigtede visioner (hvad kan disse reststrømme bruges til, også på længere sigt?) samtidig med, at det har et stærkt fokus på mulige konkrete tiltag på kortere sigt.

Det blev desuden foreslået at udarbejde et paradigme som følges for alle møderne i 2015. Sekretariatet vil udarbejde et paradigme-forslag, som indledningsvist vil blive diskuteret med arbejdsgruppen.

### **Evt.**

Næste møde afholdes 24. februar 2015 hos 3F.